

# מלחמת הזבוב – לשבת זכור

עיון בפרשת השבוע על פי ה"רלי יקר"

## 1. שמות י"ז, י"ח-י"ט

(י) וַיִּקְרָא שְׁמֵם הַמְּקוֹם מִסָּה וּמְרִיבָה עַל רֵיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נְסֻתָם אֶת יְהוָה לְאמֹר הֲיֵשׁ יְהוָה בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין: (ז) וַיָּבֵא עִמְלֵק וְלִזְנוֹם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרִפְיָדָם:

## 2. ילקוט שמעוני שמות רמז רס"ב

רבי שמעון בן חלפתא אומר למה היה עמלק דומה לזבוב שהוא להוט אחר המכה כך היה עמלק להוט אחר ישראל. משל למלך שהיה לו כרם והקיפו גדר והושיב בו המלך כלב נושך אמר המלך כל מי שיבוא ויפרוץ הגדר ינשכנו הכלב.

## 3. כלי יקר שמות י"ז, ח'

ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים. ... ביאור המשל וסברתו הוא על דרך שכתבנו למעלה בפר' בראשית על פסוק לפתח חטאת רובץ (ד ז) שהיציאה המשילוהו רז"ל (ברכות סא). לזבוב שכח פיו חלוש לעשות נקב בבשר השלם אך במקום שהזבוב מוצא איזו מורסא או שחין אשר שם פתח פתוח קצת לבשר שם ירבץ וירחיב הפרצה, כך היציאה אין לו כח להזדווג אצל הצדיק השלם בכל מעשיו ולא פתח לו כלל פתח לחטאת ולנדה, אך הבא לטמא ועושה פתחים לו, שם ירבץ להרחיב הפרצה עד עלות חמי"ס גבר לאין מרפא, ... כך עמלק כל זמן שהיו ישראל שלמים עם ה', והיה גם שלום ביניהם אז לא יכול להם כלל, וכאשר ראה אותם במסה ומריבה על ריב בני ישראל. שהיה מריבה ביניהם, כי כל החניות שקודם מ"ת כולם היו בתרעומות ובמחלוקות, כמו שפירש"י פר' יתרו (יט ב) ועל נסותם את ה'. שהיו מריבים גם עם ה', אז מוצא לו עמלק פתח פתוח ומקור נפתח לחטאת ולנדה, ... ובעבור זה יוכל להלחם בהם כי אז רפו ידיהם מכל וכל כי אין להם הצלה על צד הנס שהיה סר ה' מעליהם, וגם אין להם הצלה טבעית שאיש את רעהו יעזורו שהרי חלק לבם זה מזה, לכך נאמר ויקרא שם המקום ההוא מסה ומריבה על ריב בני ישראל ועל נסותם את ה' היש ה' בקרבנו אם אין. ומיד ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים, כי רפידים אותיות פרידים, ואותיות רף ידים, והא בהא תליא כי ע"י שני מיני פרידים אלו שנפרדו מאת ה' ופירוד לכבות שביניהם באו לידי רפיון ידים, ... ומטעם זה המשילו את עמלק לזבוב כי לא היה יכול לישראל כל זמן שלא פתחו לו פתח, וזה"ש משל

למלך שהקיף כרם ואמר כל מי שיפרוץ הגדר ישכנו הכלב כו', ר"ל שע"י שפוחת הגדר ועושה בו פרצה הרי הוא פותח פתח אל הכלב שיוכל לכנס שמה, כך עמלק בא ונזדווג לישראל ע"י שהם עצמם פרצו גדרם, וכן המן שבא מזרע עמלק בא על ישראל בטענות אלו באמרו (אסתר ג ח) ישנו עם אחד מפוזר ומפורד. דהיינו מפוזר איש מרעהו ומפורד מן השכינה:

## 4. כלי יקר בראשית ד', ז'

לפתח חטאת רובץ ואל"ך תשוקתו. ... וטעמו של דבר כי כל זבוב כח פיו שלו חלוש ואין בו כח לעשות נקב בבשר שלם, אך במקום שהזבוב מוצא פתח פתוח בבשר החי שם ירבץ ויש כחו בפיו להרחיב הפרצה. כך היציאה כחו חלוש לעשות פרצה בבשר חי רב פעלים כי הצדיק בכל דרכיו אשר לא פתח ליצרו פתח כלל א"א לו לפרוץ גדרו ולכנס בו להחטיאו. אמנם בזמן שהוא מוצא אנשים בני גילו הפורצים אפילו פרצה קטנה ופותחין לו פתח לחטאת ולנדה אז יש בידו להרחיב הפרצה ולהוסיף פטע על חטאתו כאמרו רז"ל (שבת קד). הבא לטמא פותחין לו ויש גורסין פתחים לו ר"ל פתח פתח אל היציאה שימצא מקום ליכנס דרך אותה פרצה ולהרחיבה עד עלות מכתו לאין מרפא. המשל בזה המוצא פתח סגור מכל וכל קשה לו לפותחה והמוצא הפתח קצת פתוחה נקל לו להרחיב הפתחה עד אשר יעשה כמו שער בנפשו שהכל נכנסין בו בנקל וזה משל צודק על היציאה:

## 5. כלי יקר בראשית ג', ט"ז

הוא יסופך ראש ואתה תשופנו עקב. רוב המפרשים אמרו שהיצר הרע מושך כחו מן הנחש הקדמוני, והיצר הרע דומה בתחילה לחוט של עכביש ואחר כך לעבותות העגלה לכך נאמר הוא יסופך ראש כי אם יהיה זריו ויצא וילחם ביצרו הרע בראש ר"ל בהתחלה תכף בבואו אליו, אז הוא יסופך, כי בנקל ינצחו האדם וינתקו מעליו כאשר ינתק פתיל חוט של עכביש. אמנם אם בראש דבריו יתן מקום ליצרו וילך אחרי עצתו יום אחר יום עד שנעשה חזק כעבותות העגלה אז קשה לנצחו ואדרבא הוא ינצחך לכך נאמר אל הנחש ואתה תשופנו עקב כי העקב היינו הסוף, ורצה בזה שאם בסוף רצה להלחם בך אז אתה תשופנו ותנצחו כי יהיה קשה על האדם לנתק

עבותות העגלה מעליו כי כבר קשור בו היציאה בעבותות אהבה בתענוגים וקשה לפרוש הנכעל לערל וטמא זה. וזה גם כן משל על התשובה שאדם עושה בבחירתו דהיינו בראש ימי חלדו בנקל לו לעזוב דרכו. אמנם בעקב בסוף שכבר הורגל במעשיו גם כי יזקין לא יסור ממנו ואז אתה תשופנו.

## 5. עין אי"ה ברכות ב', ט, ר"י

אמר רב יצה"ר דומה לזבוב ויושב על שני מפתחי הלב כו' ושמאל אמר דומה לחמה כו'. סבות חטאת האדם יש להשקיף בהם שתי השקפות: הדבר יתכן שהאדם הוא ישר בטבעו כשהוא לעצמו, אמנם מה שאנו רואים שהמון רב מבני אדם הולך מדי יום ביומו ושוגה במעשים רעים זרים ומגונים, הסבה לזאת הן הסבות החיצוניות הרבות שהן מצויות במצב החיים להמשיך את האדם אל החטא, חברות רעות ומקרים מעציבים המונעים ממנו את אור השמחה וטוב הלב, עוני וחסרון לחם המעבירים אותו על דעתו, ושאר סבות רבות ושונות שכשהם באות לפעול על לב האדם החלש הוא נופל בפחת החטאים באין מעמד. ע"כ עיקר יסוד תיקון החינוכי של האדם יהי' לפי זה, הטבת הסבות החיצוניות שהם גורמי החטאים, וממילא ילך לו בדרך ישרה כפי רוחו הישר בקרבו. הזבוב הוא סבה עקרית בחלאים רבים ורעים הבאים על האדם, מתוך שהוא נושא את החומרים הארסיים מחוללי החלאים הרעים מן החוץ, ומביאים למצב כזה שיוכלו לחדור בתוכו של אדם ולגרום לו פרעות רבות במצב קיומו וחיותו. ... ע"כ העצה העקרית היא בהטבת מצבו המוסרי של האדם להטיב מצביו החיצוניים, ולחברו בחברה הוגנת, לדאוג לפרנסתו שתהיה מצויה לו בנחת ובכבוד, ולא תעבירהו עניותו על דעתו ועל דעת קונו. ... יש אמנם גם השקפה הפכית, החושבת שאם היה עצם טבעו של אדם ישר לא היו המקרים מספיקים כלל לשחתו, ... כ"א עיקר הדבר הוא שיש כח רע טבוע בקרב נפשו פנימה, כח קבוע שאינו מתנווד, ואינו צריך להביא עליו סבת חלאי המוסריים מבחוץ, קבוע הוא, כמין חטא הוא דומה. ... ע"כ העיקר עפ"י בחינוכו המוסרי של מין האנושי, להיטיב את לבו וטבעו ע"י לימוד והזרכה במוסרים ובמעשים רבים הגונים הכוללים חוקי צדק ויושר, עד שטבעו ינתק מתכונתו הקבועה לבלע ולחבל ולפרע מוסר אל דרך ישרה והגונה. ולא במקרים החיצוניים יושע האדם תשועה נפשית כ"א במערכה פועלת על טבע נפשו פנימה.